

G. A. Jssel de Schepper, Lotgevalen van Christiern II en Isabella van Oostenrijk, koning en koningin van Denemarken; voornamelijk gedurende hunne ballingschap in de Nederlanden. Zwolle, 1870. (VII + 366 + XXIX SS.)

Naar en Udlænding optræder som Forfatter til et Skrift om danske Forhold, er det ikke mer end billigt, at vi ved Læsningen, og senere Bedømmelsen, af det stadigt bevare hans Nationalitet in mente for derved at forhindres fra at glemme, at de Fordringer, vi kunne anse os berettigede til at stille til ham, ikke maa sættes højt. I de historiske Videnskaber vilde saaledes de faa, som vide, fra hvilke spredte Kanter de Oplysninger skulle sankes sammen, hvoraf en tilfredsstillende Fremstilling ene lader sig danne, og som kjende den Myr af Tidsskrifter og Samlinger, hvor disse maa søges, men hvoraf største Delen sikkert aldrig er naaet ud over Fædrelandets Grænser, — de vilde begaa en stor Uretfærdighed, om de af den fremmede krævede Kjendskab til disse Detailler, navnlig i vore Dage, da en dybere Indsigt i og deraf følgende større Fortrolighed med Litteraturen synes at høre til de Omraader, som de historiske Forfattere i det hele taget kun ofre liden Opmærksomhed, ja ofte endog behandle med en Ringeagt, som straffer sig selv. Man kan heller ikke sige andet, end at den Maalestok, som saaledes simpel Billighed opstiller for Bedømmelsen af Udlændinges Arbejder, ogsaa i Regelen anvendes Med vort Sprogs ringe Udbredelse for Øje, ere vi næsten tilfredse, naar vedkommende Forfatter blot forstaar det, og at han skulde have brugt andre danske Værker end de, som særligt angaa Gjenstanden for hans Behandling, falder det os vist ikke ind at forlange. Derimod ere vi langt strængere mod de Landsmænd, som videnskabeligt ville fremstille Episoder af fremmede Folks Historie, ihvorvel der intet er, som

begrunder denne Strængighed uden det, at vore Forhold ere saa smaa, at vi med Glæde hilse den fremmede, som viser dem selv en tarvelig Deltagelse, medens den rige fremmede Litteratur oftest gjøre os kræsne overfor de Danske, som i deres Undersøgelser forlade det hjemlige.

IJssel de Schepper vil være mange bekendt som en af Forfatterne til det 1856 i Bryssel udkomne Skrift om Cornelius de Scepper, den i Christiern II's Tjeneste en Tid lang værende Diplomat, og i Tidsskrifter har han leveret et Par Bidrag til Christiern II's Historie¹). Han har saaledes i mer end almindelig Grad sat sig ind i vor landflygtige Konges Skjæbne, og netop fordi denne Fyrste var saa nøje knyttet til Nederlandene, maatte det være kjært at modtage et Bidrag til hans Historie fra dette Land. Men de Forventninger, som baade Forfatter og Gjenstand have vakt om i dette Arbejde at faa mere end en blot og bar Gjentagelse af det alt bekjendte, ere desværre ikke paa nogen Maade gaaede i Opfyldelse, og istedenfor et Arbejde af Betydning for vor historiske Litteratur have vi ikkun faaet en Fremstilling, ved hvis Bedømmelse vi stadigt mindes om at maatte gjøre det ovenfor omtalte Hensyn gjældende. Dens videnskabelige Værd for os er dermed betegnet, men da dens Omfang er temmelig betydeligt, fortjener den dog lidt nærmere Omtale, inden den lægges hen blandt de mangfoldige Bøger, som Forskeren — man fristes i vor produktive Tidsalder næsten til at sige: heldigvis — ikke behøver at skjænke videre Opmærksomhed.

Allerede Fortalen viser os Forf.s Stæde. Med stor An-

¹) I Berigten van het historisch gezelschap te Utrecht II. 1. (Utrecht 1849) p. 1—14 har han skrevet: Verblif van Christiern II, koning van Denemarken, Zweden en Norwegen, in den Nederlanden ten jare 1521, og i Kronijk van het histor. gezelschap te Utrecht V. (1849) p. 113—15 har han meddelt Uddrag af Staden Leidens Regnskaber fra 1521 med Hensyn til den danske Konges Ophold der.

erkjendelse omtaler han Professor Allens ufuldendte Udgave af Aktstykker og Breve fra Christiern II's og Frederik I's Tid¹⁾ og den Dissertats, hvormed Allen for 27 Aar siden begyndte at opklare Christiern II's Historie, og gjentager derpaa om dette sidste Arbejde dets Forfatters Bemærkning om, at det kun er at betragte som et Fragment af et større Værk, der skulde udkomme paa Dansk og fremstille Kongens hele Landflygtigheds Historie. „Var dette sket“, siger han, „da havde vi kunnet spare os Møjen med vort Arbejde og havde kunnet indskrænke os til at tilbyde det nederlandske Publikum Oversættelsen af et Værk, hvori Forfatteren har givet Prover ikke alene paa udmærket Lærdom og utrættelig Iver i at efterspore Kilderne, men ogsaa paa sjælden Sandhedskjærlighed og Upartiskhed“. Disse Ord vise os ganske klart Forf.s Hensigt med sin Bog, nemlig at han ikke har sat sig den Opgave at ville yde nye Bidrag til Christiern II's Historie, men at han kun har haft det Formaal at skildre for sine Landsmænd den nordiske Konges mærkelige Livstildragelser, som de vare bekjendte af Skrifter i den danske (især af Allen), svenske (Ekdahl), tyske (navnlig Lanz's forskellige Aktstykke-Samlinger) og nederlandske (Meerman, Willems og Altmeyer) Litteratur. Men hvad Forf. ikke har vidst, da han i Avgust 1868 nedskrev hine Ord, er, at „De tre nordiske Rigers Historie 1497—1536“ da allerede for 4 Aar siden var begyndt at udkomme. Det er den anden Kjendsgjerning, vi lære af ham, og den er ikke

¹⁾ Om Fortsættelsen af dette Værk siger han: „De schrijver — — meldde ons in een brief dat het weinige debiet, dat aan het eerste deel was te beurt gevallen zoo wel hem als de uitgevers voorschands van de voortzetting hadden doen afzien. Wij achten dit hoogelijk te betreuren vooral om de ophelderende aantekeningen door den schrijver aan het werk toegevoegd, welke van eene verwondering barendende biographische kennis van al de handelende personen van dien tijd getuigen“. Det er da altsaa ikke alene her i Hjemmet, at man med saa stor Beklagelse ser, at det begyndte Værk aldrig er bleven fuldendt.

glædelig: vor lærde Landsmands betydningsfulde Værk var endnu i Sommeren 1868, kort før IJssel de Scheppers Død — thi den her omtalte Bog er et opus posthumum —, ganske ukjendt i Hollands videnskabelige Verden, selv for en Mand, der særligt maatte have sin Opmærksomhed henvendt paa vor litterære Virksomhed¹⁾. Endnu mærkeligere er det dog, at endnu i Foraaret 1871 kunde en tysk Skribent røbe samme Uvidenhed²⁾.

Ligesom Christiern II sendte Indbydelser til at overvære hans Bryllup til de vendiske Stæder og Danzig³⁾, saaledes udgik lignende Breve til nederlandske Byer, og Forf. har (p. 35) aftrykt det til Zwolle. — Hvor spændt Forholdet en Tid var mellem den danske Konge og det habsburgske Hof paa Grund af hins Forbindelse med Dyveke, derom have vi foruden i det af Allen⁴⁾ meddelte et Vidnesbyrd i den Omstændighed, at Ridderne af den gyldne Vlies's Orden 1516 nægtede at optage ham i deres Broderskab „à cause qu'il était accusé de vivre en adultère public et qu'il traitait fort mal la reine son épouse“ (p. 56)⁵⁾. Senere opstod, som

¹⁾ For den historiske Litteraturs Vedkommende gjælder altsaa ikke, hvad Lobedanz har fremhævet om den temmelig udbredte Kjendskab til dansk Litteratur, som man træffer i Holland. For Ide og Virkelighed, 1871, II. 179.

²⁾ Næmlig F. v. Hellwald i hans Anmeldelse af IJssel de Scheppers Bog i Allgemeine Zeitung 29. Apr. 1871 (S. 2093—95). Det er en ufortjent Lovtale, som anser Bogen for „det bedste og fuldstændigste Livsbillede“, der hidtil er givet af Christiern II, og paa det varmeste anbefaler den til Fagmanden, da Sproget gjør, at den ikke vil blive læst af det store Publikum. Men Hensyn til Stedet, hvor denne Anmeldelse har været indført, paalægger en Forpligtelse til skaansom Omtale, thi det vilde jo tage sig lidt underligt ud, om vi her i Danmark, hvor den litterære, navnlig videnskabelige, Side af Dagbladene i det hele er i en saa ynkkelig Forfatning, vilde, glemmende denne sørgelige, men ubestridelige Kjendsgjerning, gjøre idelle Fordringer til Udlandet.

³⁾ Allen, De tre nord. Rigers Hist. II. 201, 203.

⁴⁾ Anf. Skr. II. 208, 301 ff.

⁵⁾ Notitsen er hentet fra Reiffenberg, Histoire de l'ordre de la toison d'or

bekjendt, nye Forviklinger mellem de to Regjeringer, da man i Nederlandene viste saa stor Ulyst til at udbetale den stipulerede Medgift, men efter lange Forhandlinger, udjævnedes dog Sagen ved Overenskomsten af 22. Febr. 1520¹⁾. Dette var ikke opnaaet uden en betydelig Udbetaling til de nederlandske Statsmænd²⁾; til Gjengjæld fik ogsaa de danske Afsendinge Gaver, ja selv til Sigbrit (aiant credit vers ledit Sgr. Roy) sendtes en forgyldt Solvskaal (p. 51, efter Altmeyer).

Om Christiern II's Besøg i Nederlandene 1521 giver Forf. nogle Meddelelser (p. 67 ff.), men de ere, saa at sige, alle bekjendte, om ikke fra andre Steder saa fra hans egen lille ovenfor anførte Afhandling i det utrechtse Tidsskrift. Kun skal det her bemærkes, at naar han (p. 68) lader Kongen d. 11. Juli være med at nedlægge Grundstenen til et nyt Kor i Vor Frue Kirke i Antwerpen, medens Allen³⁾ henfører

(Bruxelles 1830) p. 307. Den er tidligere benyttet af A. Henne, *Histoire du regne de Charles-Quint en Belgique*, II. (Bruxelles 1858) p. 246. — Et Brev fra Kejser Maximilian til Karl (V), dat. Augsburg 15. Jan. 1516, om Christiern II's forargelige Liv „avec une concubine“ og om Kejserens Hensigt at sende Sigismund v. Herberstein til Danmark er trykt i *Kronijk v. h. hist. gezelsch.* te Utrecht IV. 239 (efter v. d. Bergh, Gedenkstukken tot opheldering der Nederl. geschiedenis). Den „Michel Raid“, som fulgte med Herberstein tilbage til Danmark (Allen II. 304), er vel Adelsmanden Mikkil Rud (jvfr. Vedel Simonsen, *De danske Ruder* I. 130).

¹⁾ Se Allen III. 1. 96 ff. I sine Bilag har Forf. aftrykt Traktaten af 22. Febr. 1520 (p. xii—xix). Sammenlignes findes en latinsk Skrivelse fra Jørgen Skodborg („Geor Stoeborg“) til Regentinden, dat. 20. Avg. [1519], hvori han tilkjendegiver hende, at Christiern II ikke vil gaa ind paa hendes Forslag, med mindre der sker Forandring i det (p. xxi—xxiii). Endvidere findes den danske Konges Udkast til en Traktat af 6. Decbr. 1519 og hans Fuldmagt for Sendebudene Anton v. Metz og Herman Willemsen af 21. Decbr. 1519 (p. i—xi, xviii—xix). Allen har — maaske med Undtagelse af J. Skodborgs Brev — kjendt og benyttet alle disse Dokumenter efter Afskrifter (se III. 1. 375).

²⁾ Allen III. 1. 108—09.

³⁾ Anf. Skr. III. 2. 103, 411.

dette til den følgende Dag, har den sidste, som dog udtaler sig med en vis Varsomhed om sin Kildes Paalidelighed, Ret, da en Indskrift der paa Stedet har Datoen d. 15. Juli (Idibus Julii)¹⁾.

Føjes til det anførte, at Forf. har (p. 136) et maaske nyt lille Bidrag til Oplysning om den danske Konges Salg af Orlogsskibet Maria i Aaret 1525 og to smaa Notitser om Cornelius Sceppers Pengeød under Opholdet i Madrid 1525 (p. 110)²⁾ og om hans Virksomhed ved Udrustningen af en nederlandsk Flaade 1536 (p. 335), saa er dermed nævnet alt det nye, han har³⁾. Det er ikke meget.

Man maa nemlig lægge Mærke til, at Forf. intet nyt oplyser om Kongens Landflygtighed⁴⁾, uagtet dette særligt er frembævet paa Tittelbladet. Det er hovedsagelig atter og atter Allen, som udskrives, og efter 1531, hvor „Breve og Aktstykker“ ende, er han derfor uden Vejledning⁵⁾. Ved det første Blik paa Bogen overraskes man ved at se, at det fjerde Afsnit, der handler om Forsøgene paa at befri Christiern II af hans Fangenskab, er svulmet op til at være over

¹⁾ Verzameling van graf- en gedenkschriften van de provincie Antwerpen I. (Antw. 1856) p. xxxiv (hvor Texten dog ogsaa har 14. Juli).

²⁾ Tidligere berørt af Allen, De rebus Christierni Sec. exulis p. 85, og af Saint-Genois et Yssel de Schepper, Missions diplomatiques de Corneille Duplicius de Schepper p. 28. Oplysningen er kommen fra Kjøbenhavn.

³⁾ Af ældre, nu lidet kjendte Notitser, som han har omtalt, maa nævnes den, at de danske Stormænd, som 1523 opfordrede Hertug Frederik til at gribe Kronen, erklærede, at hvis han ej vilde modtage den, vilde den ikke blive afslaaet af Hertug Karl af Geldern (p. 97); endvidere et Brev, hvori Dronning Elisabeth synes at beklage sig over sin Forbindelse (p. 38), og Efterretningen om, hvorledes Frederik I bestak flere Nederlændere for at modarbejde Christiern II's mulige Indflydelse (p. 151).

⁴⁾ Sick's Arbejde (Nogle Bidrag til Christiern den Andens Historie under Landflygtigheden, 1860) er ham ubekjendt.

⁵⁾ Det maa bero paa en eller anden Misforstaaelse, naar han angiver (p. 109), at Kong Christiern bivaanede Luthers Bryllup, thi Kongen var dengang i Nederlandene.

en Tredjedel af hele Arbejdet (p. 218—366), hvad der fra et biografisk Standpunkt ikke lader sig forsvare, men Sagen er den, at Forf. med stor Udførlighed giver sig til at skildre Grevefejden (især efter Waitz)¹⁾. Det sidste i Bogen er en lille Exkurs om Sigbrits Skjæbne efter Flugten fra Danmark (p. xxiv—xxix). Forf. gjør opmærksom paa, at Prof. Allen har udtalt sin Forundring over, at man i Holland ikke har søgt at sprede det Morke, der hviler over hendes Person og Familie. Forf., som tror at kunne paavise, at Slægten Slagheck stammer fra Utrecht, hvor Navnet fandtes blandt Kannikernes, meddeler derpaa flere Oplysninger om Sigbrit, men glemmer at tilføje, at de alle skyldes — Allen.

Udgivelsesmaaden er ikke heldig. De mange latinske Aktstykker, som findes i Noterne og i Bilagene, vrimle af Fejl, men det maa ikke skrives paa Forf.s Regning, da han var død, før Trykningen begyndte, ikke heller den ofte vildledende Forvanskning af Navne, som f. Ex. „Hendrik Farrom“ (p. 6) for Henrik Parrow, Ærkebispfen af „Sund“ (p. 36), „Wante Sture“ (p. 232) for Svante Sture — skulde være Sten Sture — og „Kantzan“ (p. 235) for Rantzau. Derimod lader det sig ikke gjøre at anse det for Trykfejl, naar der to Gange (p. 253, 270) tales om Christiansborg Slot i Kjøbenhavn i det 16de Aarhundrede.

C. F. Bricka.

¹⁾ Naar Forf. (p. 235) nærer nogen Tvivl om, hvorvidt Grev Christoffer af Oldenburg var ombord paa den nederlandske Flaade, som 1533 gjæstede de danske Farvande, og mener, at man muligt har forvexlet ham med Morits af Oldenburg, der bevisligt deltog i Toget, lader denne hans Tvivl sig gjendrive ved Henviisning til Aktstykker til Grevefejdens Hist. I. 560.